

עיתונות

דין: אורח ראשי

כלכלה

אפשטיין: מהון להון

לעיתונות הישראלית לא היתה זאת שנה מפוארת. היא נכשלה כישלון מחפיר — עיתונאי ומוסרי כאחד — בסיקור המאורעות בגדה המערבית וב"יום-האדמה" בישראל. בסיקור מילחמת-האזרחים הלבנונית היא גילתה בורות וחוסר-אחריות שכמעט לא ייאמנו. הרכילות הפור ליטית היתה מזונה המדיני העיקרי. שבתות לא זכו בה בטיפול הוגן. נקודות האור היו מעטות — כגון פירסום מיסמך-קניג בעל הטיעון.

אין ספק שהעיתונות היומית היתה זקוקה באופן דחוף לריענון המתכונת — אך כאשר נעשה ניסיון לכך, הוא גבל בגיחוך. אישה-שנה של תשי"ז ותשכ"ז, משה דיין, שקנה לו תהילה מפוקפקת במלחמות, ניגש אל המיבצע העיתונאי הגדול ביותר של השנה — ייסוד הצהרון היום הזה — באותה מניגה של חוסר-אחריות, קלות-ידע וחוסר-מיצועיות כפי שניגש למיבצעו הציבאיים. בעיתון לא היה ברור אם הוא עורך או אורח. היום הזה היה מיסעל חובבני כימעט מכל בחינה. שבועות מעטים אחרי הקמתו החזיק מעמד רק תודות לעירוי מאסיבי של כסף.

גיבור הכלכלה הישראלית של תשל"ו לא היה יום שפתח מיסעל הלוצי, ולא משקיע שהורים הון זר לארץ. ולא סקיד שהצטיין באירגון יעיל של הכלכלה. הגיבור היה יוסף אפשטיין, האיש ששדד לפני עשר שנים שני בנקים מבפנים, ושנחשד השנה בשוד בנק שלישי מבחוץ. כאשר ניצח (לפי גרסת המיסטרה) על שוד-כספות ששללו הגיע ל-200 מיליון לירות.

להגנות טען אפשטיין כי ההון שנמצא מסוור בכספת בביתו, ובחשבונות בנקים שונים שלו ושל קרוביו בארץ ובשווייץ, אינו שלל השוד. אלא פרי פעילותו הכלכלית. אם נכונה טענה זו, הרי הספיק פושט-הרגל, העבריין ה"כלכלי שריצה את עונשו, לצבור תוך שלוש שנים הון חדש של מיליונים. הדבר היה אפשרי רק בדרך אחת: עיסוק ב"הון השחור".

ההון השחור הוא הגורם המרכזי בחיי הכלכלה הישראלי. ראלית, אי-הנכונות לפעול נגדו בצורה משמעותית כל-שהי היא המחדל העיקרי של הממשלה, שבו צריכים להתחלק שרי-האוצר יהושע רבינוביץ, מזכיר ההסדרות ירוחם מושל ונשיא התעשיינים בומה שביט.

יהדות

שינדלר: רוח חדשה

ספרות

עוז: העצה הרעה

רוח חדשה נשבה ביהדות ארצות-הברית. האווירה הביקורתית הכלל-אמריקאית, הספקות לגבי מדינת ישראל, התמונות בטלוויזיה האמריקאית שהראו את חיילי צה"ל כחליי-כיבוש הירויים במפגינים, יצרו נימה ביקורתית. סימל אותה אלכסנדר שינדלר, נשיא אירגון הרבנים הרפורמיים, שהוא גם נשיא מועדון הנשיאים — אירגון הגג היהודי המרכזי. שינדלר התאים לכך במיוחד, כיהודי שבא לאמריקה כילד, כבנו של אב אורתודוקסי, משורר אידישי, שהיה מנהיג צעירי אגודת-ישראל בגאליציה (ומחבר הימנון אגוי, יקבצו יחד) הוא מעורה בהווי היהודי. השנה הבחיר כי הוא אומנם נאמן לישראל, אבל ליהודי אמריקה יש שכל משלהם, והם לא יקבלו פקודות מממשלתי-ישראל, היו ערבים-שליחים, על רקע זה הכריז חרם על הקונסול הישראלי, תתאלוף (מיל.) אורי בן-ארי (בנר), שנהג ביהודים כמו פרויקונסול רומאי בקולוניא.

שינדלר לא היה יחיד. גם יו"ר ההסתדרות הציניית באמריקה, עזריאל מילר, החל משמיע ביקורת עדינה. ברור, כי יהדות אמריקה שוב אינה מושבה של ישראל.

הידיעה הדהימה את הכל: עמוס עוז, הסופר מקבוצת חולדה, נפצע קשה בתאונת-דרכים. בסוף השנה עדיין שכב, כימעט בלי תנועה, על מיטתו בבית-החולים. עוז עמד השנה במרכז החיים הספרותיים בזכות קובץ סיפוריו בעלי הנימה האוטוביוגרפית, על ירושלים בשנות ה'40, הר העצה הרעה, והוצאת מהדורה מתוקנת של ארצות התי. שמו נודע בעולם בזכות הוצאת ספריו במהדורות רבות באנגלית, בצרפתית ובגרמנית. גם סיפרו של עמוס קינן, שואה 2, פורסם השנה בצרפת. בתשל"ו ביצעה מגמה חדשה בספרות — התייחסות למאורעות היומיומיים של החברה הישראלית: יצחק כהן-נר בסיפרו שקיעה כפרית ובסיפורו אחרי הגשם, א.ב. יהושע בקיטע-ירומן שהופיעו בכמה כתיביות. תשל"ו עמדה בסימן של כמה שערוריות-זוטא ספרותיות, כאשר בולטת בנייהן הרצאת-מאמרו של ס. יזהר "לא תעשו להם מגננים", בגנות המגמות החסניות של מדע ביקורת-הספרות. יזהר עורר שערורייה שנייה, פל ליטית, כאשר פירסם מאמר גזעני-לאומני שערורייתי על קרב תל-אליזעטר בלבנון.

רפואה

בן-אברהם: עילוי בנכר

אמנות

קרוואן: פיסול פוליטי

שתי פנים היו השנה לרפואה הישראלית. מצד אחד היא השתקפה בדמותם של עשרות רופאים ישראליים, בשירות סדר או בשירות מילואים בצה"ל, שהגישו סיעוד רפואי למאות פצועים וחולים לבנונים, במיבצע הומאני מפואר ליד הגדר הנובה, את פניה הטובים שקפצו גם עשרות הרופאים שטפו במטוס הרפואי המ ייחודי, המצוייד בחדי-דינמיט, שהתלווה אל פושטי צה"ל על אנטבה, הצילו תוך ניתוחים מהירים חיהם של נפגעים רבים. מנגד היו אנשי-רפואה רבים מדי קשורים בשבי תות, בתביעות-שכר וגם בפרשיות של העלמות-מט, שה עידו על חלקם של הרופאים ביצירת שוק ההון השחור. מעל כולם זרה, ככוכב-שביט, שמו של גאון צעיר, שהעניק לרפואה הישראלית את הרופא הצעיר ביותר בתולדותיה, אם לא בתולדות הרפואה האנושית כולה. היה זה הד"ר אברהם בן-אברהם, שגדל בתנאי דחק ומצוקה כבנו של מורה מעיראק, בשכונת נווה-יעלם בהרצליה. כשהתגלה כעילוי, בגיל 15, לא נמצא עבורו מקום בפקולטה לרפואה בארץ, הוא יצא ללמוד במי לאנו שבאיטליה. שם חולל פלא: סיים את לימודי הרפואה שלו תוך שנתיים, בגיל 18 בלבד, חולל סנסציה עולמית.

רק לעיתים נדירות זוכה אמן בהכרה בינלאומית רישמית, כזו שזכה לה השנה הפסל הישראלי דני קרוואן. בישראל הגיע חבר קיבוץ הראל לשעבר להי כרה רישמית והמכבר, כאשר יצירה פיסולית שלו משר משת רקע לדוכן הנאומים באולם הכנסת וכאשר אנדרטת הגנב שלו, ליד באר-שבע, היא המונומנט הפיסולי הגדול והמרשים ביותר הקיים בישראל. דני, שאינו מוכן להגדיר את עצמו כפסל או צייר ("היום אין מבדילים עוד בתחומים אלה"), אינו נח על זרייה-דפנה שלו, כשהוא מעמיד את כישרונו ויצירתו לשירות רעיונותיו הפוליטיים הקשורים במאבקו של מחנה-השלום הישראלי. בתחילת השנה עיטר את ספר מחקריו של לובה אליאב על השלום בצורה מקורית, ואילו לקראת סופה זכה בהכרה בינלאומית בזכות שתי יצירות שהציב בבייאנלה של ונציה. האחת מהן נבחרה על-ידי הנהלת הבייאנלה כמונומנט פותח שהוצב בשערי ג'והתערוכות, ואילו השנייה איכלסה את כל הבית הישראלי בוונציה, היתה מוקדשת לשלום בין ישראלים ופלסי טינים, היה זה מיבצע-יחיד של אמן, שכמעט ללא סיוע פילס לו דרך לשורה הראשונה של אמני העולם.

ספורט

שחמורוב: מעל למשוכה

תיאטרון

מונדי: פולחן הסיכוח

לראשונה מזה שנים רבות היה הספורט הישראלי בתשל"ו כמעט נקי משערוריות של שחיתות זיטורר, שכה איפיינו אותו בשנים קודמות. הכדורגל הישראלי, שהמשיך להיות ענף הספורט המרכזי במדינה, הצליח להתגבר על מחלותיו הכימעט-רכוניות, בעיקר בזכות המעבר למקצוענות גלויה. בתשל"ו נולד בו כוכב חדש, אורי מלמיליאן, כדורגלנה הצעיר של בית"ר ירושלים, ואילו דויד שווייצר, מאמן הניבחרת הלאומית, הצליח להביאה עד למישחקי-הגמר האולימפיים. אולם שום ספורטי ישראלי לא מיקד אליו תשומת לב כה מרובה, לא רק בישראל, אלא גם בחו"ל, כפי שעשתה האצנית אסתר רוט-שחמורוב, הנציגה הישראליית היחידה במסלולי האתלטיקה של האולימפיאדה במונטריאול. אסתר, חשירי היחיד של המשלחת לאר לימפיאדת מינכן הטראגית שהופיעה גם באולימפיאדה זו, התעלתה על עצמה, למרות שהופיעה במיקצוע אחד בלבד — ריצת-משוכות למרחק 100 מטרים — היא רשמה הישג ששום אתלטי ישראלי לא השיג לפני: היא הגיעה לריצת-הגמר במיקצועה, דורגה לבסוף במ-קום השישי.

גם בתקופת הפריחה והשיגושג שלו, שיקף התיאטרון הישראלי שמץ מהמציאות בתוכה חי קהלו. תשל"ו היתה שלב נוסף בדרך הדעיכה של התיאטרון. כשהמצוקה הכספית הללית במדינה מטביעה בו את חותמה יותר ויותר, במות נוספות חוסלו, כשהמרכזיות בהן תיאטרון בימות של יעקב אגמון, שהספך תיאטרון ציבורי ונאלץ להתחלל בהיעדר תמיכה. אפילו התיאטרון המיסחרי ראה שנחס טובות יותר, על רקע זה לא נראה סיכוי רב למחזאות מקורית, שהתרכזה בשלושה-ארבעה מחזאים. מי שהפתיע היה המחזאי-במאי יוסף מונדי, שתי אטרון מימסדי כמו הקאמרי העלה על הבמה מחזה-מחאה פוליטי שלו, מושל ריחן. למרות המחלוקת סביב ערכו הסגולי הדרמאטי, הרי עצם נושא, שנגע בכעייח מציעה ובעזרת של החברה הישראלית, הוא שהפך אותו התופעה החשובה ביותר השנה בתיאטרון הישראלי. היה זה מחזה שבעט בפרות קדושות, תקף בצורה ישירה וחדה תר פעות של סיפוח ופולחן השטחים ה"משוחררים". מונדי הצליח להרגיז את כל שופרי המחנה הלאומני בישראל, שכמעט ערכו בו לינץ' ציבורי, הוכיח את חשיבותו של התיאטרון כחלק מהמאבק הפוליטי והרעיוני.

